

III. fejezet

1994. november 5., Feketics

"JÓ, HOGY BEKERÜLTEM"

Késő ősszel kerestük fel Tóth József tisztelendő urat a feketicsi római katolikus plébánián található szerény, ám barátságos otthonában. Az idős és sok nehézséget megélt egyházi nagy szeretettel fogadott bennünket. A zömében reformátusok lakta faluban nagy tiszteletnek örvendő katolikus lelkész arról híres, hogy bárki megkérdezi tőle: hogy van?, mindenkinek azt a választ adja: "Jobban, mint megérdemlem". Tóth József megjárta a vajdasági vallásüldözés leg-sötétebb poklát, az elszenvedett megaláztatásokról, kínzásokról mégis rokonszenves humorral és keserűségtől mentes iróniával képes mesélni.

*

T. J.: Az egyházmegye magyar papjai közül, nem dicsekvésnek szánom, én vagyok az a szerencsétlen áldozat, aki a leghosszabb ideig volt börtönben. A Hegyi plébános atya nem egész hat évig volt bezárva, én pedig hat évig és tizennyolc napig.

– 1948-ban a Magyar Szó egyik cikkében azzal vádolta Tóth atyát, hogy államellenes cselekedetekre, fegyverek és hírközlő eszközök beszerzésére buzdítja a katolikus ifjúságot... név szerint: Bódi Lászlót, Csernák Lászlót, Papp Ferencet és Klibán Istvánt. Ez volt a fő vád elítélésekor is?

T. J.: Nem. A bíróságon azt mondták, az a bűnöm, hogy magam köré gyűjtöm az ifjúságot és arra nevelem, hogy higgyen Istenben és legyen hűséges az Egyházhoz. Ez volt a fő vád. Arról pedig, hogy ráfogták a fegyvereket gyűjtését, csak annyit mondhatok: Ők tudták a legjobban, ez nem igaz... Egyszer egy kislánynál, aki hittanra járt, találtak egy régi pisztolyt, ami persze hasznavehetetlen volt... Azt nem is tagadtam, hogy magam köré gyűjtöttem az ifjúságot.

– Milyen szervezet volt a Katolikus Ifjúság?

T. J.: Nem volt az szervezet. Nekünk meg volt tiltva a hitoktató. Akkor újvidéki káplán voltam. A fiatalok szerettek, eljárak a központban levő lakásomra. Jól tudtam: ebből baj lesz. Azt mondtam: ne jöjjetek, legközelebb csak négyen. Elmondjátok nekem, amit az iskolában a vallás ellen hallottatok, én meg majd megadom rá a választ... De mindannyian adjátok tovább másik négynek... Így került be a börtönbe Papp Feri, Bódi Laci, Csernák Laci és Klibán Pista... Őket letartóztatták, engem nem, engem hagytak sokáig... Szó sem volt szervezetről és ezt ők is tudták.

– Szóval csak a vallásüldözők nevezték szervezetnek a vallást gyakorló ifjúságot?

T. J.: Ók... Amikor Újvidékről Topolyára kerültem, akkor tartóztattak le. Előtte való nap a harangozóhoz voltam névnap i vacsorára hivatalos. A villanyok kialudtak, jelezvén, hogy áramszünet lesz. Fölkeltünk az asztaltól és engem hazakísértek a plébániára, ami akkor a dr. Lustig lakása volt. Az irodában aludtam, nem volt nekem külön szobám. Az asztalon volt egy "kifrás": "Jól kell táplálkozni, mert soha sem tudod, mikor visznek el!"... Még le sem vetkőztem, katonalépéseket hallottam. Ott volt a bank, azt szokták ellenőrizni... Egyszer csak megverik az ajtómat, bekiabálnak, hogy nyissam ki. Kinyitottam. Hozták mindjárt a letartóztatási parancsot. Ellenkezés nélkül aláírtam. Követelték, hogy adjam át a szobát, majd lezárják. Mondom: azt nem lehet, ez iroda. Rámparancsoltak, hogy hordjam ki az anyakönyveket, és itt követték el az első hibát, mert akármelyik ablakon kilépek, ott volt a nagy park, könnyen meglóghattam volna... De bennem volt bizonyos értelemben egy hősiességi vágy. Nem félttem. Elvittek Topolyán egy pincébe, reggel pedig a rádiómmal, meg az írógéppel együtt bevíttek Újvidékre az akkori, úgynevezett OZNÁ-ra. Beváltak egy pincébe és mint egy disznót elrekeszeltek... Én akkor nagyot nevettem azon, hogy egy emberrel úgy is lehet bántani, mint egy disznóval... Azon a bizonyos edényen kívül nem volt más a szobában, semmilyen bútordarab. Egy ablak nézett a szomszédos

cellára, ahol nők voltak. Egyszer csak kinéztek a folyósóra és látom, hogy a Bódi Laci a padlót mossa... No, akkor már tudtam, hogy miért hoztak oda. Aztán jött a Klibán, hozta a tálcát, rajta 200 gramm próját (kukorica-görnyét). Ők már régebben be voltak zárva, bizonyos értelemben szabadabban mozogtak. Amikor a Klibán meglátott, volt benne annyi bátorság, hogy egy darabka WC-papírra leírta, hogy ő mit vallott, és ezt hozzám becsúsztotta. A kórság majd szétvetett, nehogy valaki felfigyeljen rá, hogy valamit olvasok és ezzel másoknak kellemetlenséget okozzak... Azután meg egy másik rabot dobtak be hozzám. Annak nagyon tetszett a szomszédos cellában nevetgélő lányok-asszonyok nyihogása. Azt mondta, hogy álljak négykézláb, ő meg majd a hátamra áll és úgy kokettál. No, mondom, utána majd én állok az ő hátára. Úgy is történt. Odahívtam azt a kislányt, akit Topolyáról tartóztattak le; és megkérdeztem, mit mondott? Azt mondja: ezt és ezt... Nem volt ok, amiért elítélhették volna őket-miniket... Valójában mindenütt az volt a vádban feltüntetve, hogy AKARTA, tehát nem CSINÁLTA, hanem AKARTA. Rájuk kényszerítettek dolgokat. Csernák László, a rádiótechnikus azt mondta, hogy ő tud olyan leadót szerkeszteni, amit a kerékpárra szerelnek és onnan aztán mehet a hitoktatás. Aztán, amikor az OZNÁ-ról vittek a bíróságra, megint hibát követtek el, mert összebeszélhettünk volna. Mondtam: gyerekek, változtassátok meg a vallomásotokat és mondjátok meg, hogy hitoktatásról volt szó. "Nem, nem atya, bennünket ezért kizárnak az iskolából."... És elvállalták azt, hogy fegyvert akartunk gyűjteni, hogy a nyugattal akartunk kapcsolatot teremteni... Ezt kellett nekik vallani, és vallották is.

– És szabadultak ezután?

T. J.: Hogyne?! Manót! Nagy baklövést követtek el. Ha meghallgatnak, jobban járnak. Így a Klibán öt évet kapott, a két másik fiú három évet, a Csernák Laci, meg a topolyai kislány meg azt hiszem másfél évet. Amikor engem vonattal vittek át a börtönbe, összekötötték a kis templom harangozójával. Útközben kinyílt a bilincs. Az a szegény ember úgy megijedt, hogy megszökök, hogy gyor-

san összeszorította... Elvittek minket Požarevacra és utána ide-oda munkára. Požarevacon mint értelmiségi nem fogadhattam el, hogy kitanuljak valamilyen mesterséget, azonban ott volt egy néhai tanárom, meg Újvidékről egy mérnök. És ők ketten behúztak. Jót akartak és jól is sült el. Elvégeztem az ács- és kőműves-tanfolyamot. Jó volt az, hogy egyik nap dolgoztunk, a másikon tanultunk... Diplomát nem kaptam, mert amikor azt osztották, akkor én kint voltam munkán. A Radovan bácsi volt a felügyelőnk. Az mindig dicsekedett: "Nézzétek, a pap, hogy dolgozik!" A börtönben nem bántottak bennünket... De, a papokat szedték össze, amikor az "amnesziát" kellett húzni, ami egy úti henger volt. A WC-cisztérnát harmincan húztuk, oda is a papokat vitték... Ez nekik külön élvezet volt. Ez nagyon nehéz munka volt, mert a friss szántóföldön nem gurul a kerék. Voltak, akik összebeszéltek és szétfutottak... Egyeseket lelőtték, de akadt olyan is, akinek sikerült elszökni... Kezdetben nagyon nehéz volt: két méter széles és három méter hosszú cellába tizenhármunkat préseltek be, mint a heringeket. Később, amikor beállították az emeletes ágyakat, akkor jobb lett. Idővel a koszt is javult, már kaptunk kenyeret is. Ugye elkezdték a gerslit, akkor egy hónapig reggel, délben, este gerslit kaptunk... Utána meg jött a kacsamák (kukoricalisztból készült, szerb nemzeti étel) nem kacsamáj! , úgy adták mint a disznóknak... No, kaphattunk csomagot otthonról, leginkább fűszereket kaptunk, hogy ezeket az ételeket fzesíteni tudjuk. Kenyeret is küldtek, de kétszersültet, hogy minél több férjen a csomagba... Aztán kitanultuk, hogy a kétszersültet este nedves ruhába kell csavarni, hogy reggelre puha legyen. Sok mindent tapasztaltunk. Itt is láttam Isten gondviselését... Ha pap nem lett volna, még több lett volna az öngyilkos. Akkor volt éppen a beszolgáltatások ideje. Hányanak és hányanak adtunk lelki erőt: "Bácsikám, kapcsoljon ki otthonról mindent, arra összpontosítson, hogy minél kevesebbet dolgozzon és minél többet egyen." Egyszer, amikor éppen egy disznóolat tapasztottunk, azt mondja a munkavezető:

– Látom, jól csinálja. Mi maga a civil életben?

- Mit gondol?
- Vagy tanító, vagy kereskedő.
- Pap vagyok.

Jó indulatúak voltak a cellatársaink is. A Vondra és a Körmöczy atyák is velem voltak bezárva. Egyikünk lent, séta közben gyóntatott, mi pedig fönt miséztünk.

- Nem tűnt fel ez az őróknek?

T. J.: Nem, mert a bort orvosságos üvegben hozták be, az állt az üvegen, hogy "szívcsépek", az ostya pedig jelentéktelen apróság, ami nem tűnt föl... No, de nem volt kehely; konzervdobozt használtunk.

- Mi céljuk volt a bírának azzal, hogy önöket börtönbe juttatták?

T. J.: Nekik elő volt írva, hogy "ezeket el kell ítélni!", biztosan elő volt írva. Még azt is megparancsolták nekik, hogy kit mennyire ítéljenek el... Nem volt, amibe belekapaszkodhattak volna.

- Volt egyáltalán tárgyalás?

T. J.: Igen, azt követően, hogy a bíróságon kihallgattak bennünket. És az volt a vád, hogy az ifjúságot magam köré vontam... Hát ez az én hivatásom tulajdonképpen. Amikor az édesanyám levelet írt, az volt benne, hogy "Kisfiam, büszke vagyok rád!". Ez egy bizonyos erkölcsi erőt adott, erőt ahhoz, hogy ne essek kétségbe... A szüleim szegények voltak és volt egy beteg húgom. Az Egyház, nem bánom, ha meg is írjátok, hibát követett el... Másként is meg lehetett volna oldani... Én még nem voltam plébános, káplán voltam... Elrendelte a Budanović püspök úr, hogy a Tisza menti papság lásson el engem csomaggal. Igen ám, de ki és hogyan? Akkor az én nyomorék húgomnak kellett koldulni menni egyik plébániáról a másikra, hogy adjanak valamit... Ilyenkor aztán minden fölvetődik... Hogy "ebből gazdagodnak majd meg"... Az egyik plébános megtudta, hogy édesanyám a legszebb ószibarackot veszi és azt küldi be nekem... Azt mondta a húgomnak: "Jobb volna, ha a Jóska összehúzná magát!"... Na, tessék... A börtönben húzzam össze magam?!... Akkor, amikor a más

egyházak lelkészei nemcsak személyi, de az egész családjukat eltartó juttatásokat kaptak... Még az a jó, hogy nem estem kétségbe, meg nem rúgtam föl mindent, hanem kitartottam a több mint hat évet. Azt is megírhathátok, hogy egyesek még a börtönévek alatt kiténté test kaptak, én semmit.... Én csak most kaptam, azt is kár volt adni mert minek most már? Ötvenéves papi jubileumomra címzetes püspöki tanácsos címet kaptam. Mondom: köszönöm szépen, az is jó.. Jól esett azért.... De tudjátok mi ez? Titula, fizetés nélkül... De nem is adhatott az Egyház, mert ő maga is olyan állapotban volt, hogy.. Hajaj!... Amikor hazajöttünk, az állam szervezte az úgynevezett Pap Egyesületet... Nem akart senki közülünk belépni. Nem tudok róla hogy a börtönévek alatt bárki bármit tett, vagy tehetett volna értünk Volt olyan is, hogy a bori bányába gyűjtöttek közülünk munkásokat Mondtam, hogy nekem a szívem nincs rendben és sérvem van. Azt mondták: "Azért küldünk oda, hogy megdögölj!"... Tudtam, hogy a Jóisten mindent lát... Ott reakciós volt a kórházi orvos. A börtönben levő orvoson keresztül jutottam be hozzá a bori kórházba. Ott megoperáltak, ami 8-9 nap múlva gyógyulást jelentett. Az orvos egy hónapig benntartott: amikor begyógyult a seb, ő végigvágta újból... Mégis jobb volt a kórházban lenni, mint a bányában. A kórházban szlovén tisztelendő nővérek voltak az ápolónők. Ők engem hajnali négykor a köpenyekben kicsempészték, hogy kint misézhessek... Három ilyen eset volt. Emellett az is jó volt, hogy édesanyám meglátogatott, a nővéreknél aludt és ott volt egy hétig. Az orvos megtudta, hogy a belügy felfigyelt arra, hogy ilyen sokáig benntart és elbocsájtott. Utána vallattak, hogy miért voltam ilyen sokáig a kórházban, de mondtam, én nem tudhatom, kérdezzék meg az orvost. Kértem, hogy küldjenek vissza Požarevacra. A bányában dolgozni nem könnyű. Ott a hívők mondták, hogy én csak imádkozzak, ők majd dolgoznak helyettem is... Ilyen szép dolgok is megestek. Még humor is volt... Amikor bent, Požarevacon ács munkát végeztünk, az egyik rab csúnyán, magyarosan káromkodott. Megkérdeztem: "Aranyos bácsikám, hol tanult meg ilyen szépen káromkodni?" Nagy mérgesen elment. Biz-

tos megkérdezte, hogy ki vagyok, mert utána alázatosan visszajött bocsánatot kérni... Valójában, vigyáztak, hogy a jelenlétemben illetlen dolgok ne hangozzanak el... Hát mégis volt értelme bent lennem.... JÓ, HOGY BEKERÜLTEM!

– A paptársai miért voltak bebörtönözve?

T. J.: Kémkedést fogtak rájuk. Persze mind koholt vádak voltak.

– És a "civil" fogolytársak kik voltak?

T. J.: Kik? Kik? Bűnözők: tolvajok, csalók... Még itt, Újvidéken volt velünk egy szerb katonatiszt, az azt mondta: "Én titeket, papokat mindannyijótokat bezárnálak, hogy béküljete ki." Tőle, ott halottam azt a kifejezést – ne botránkozzatok meg! –, hogy a politika a legnagyobb kurva, a kis államok mindig játékszerei a nagyhatalmaknak. Hát nem ez van most is?

– Sokat cikkeztek akkor önről-önökről a lapok. Önről a leggyalázatosabb cikk a Magyar Szóban jelent meg. Találkoztok valaha is a cikk szerzőjével?

T. J.: Soha... Ő írt az én "szerelmi kapcsolataimról" is.

– Sőt, szerelmes levelekre hivatkozott cikkében...

T. J.: Hát, ott voltak a bíróságok a kislányok is. Nem voltak bezárva, tanúként jöttek... Volt nekem több vallási "szervezetem" is... Az egyiktől kérdeik: "Mi volt a ti célotok?" Azt mondja: "Az volt a célunk, hogy az öregeket látogassuk meg, takarítsunk ki náluk, hozzuk rendbe a lakásukat és aztán jelentsük a tisztelendő úrnak." Erre a bíró azt kérdezte: "Miért kellett azt jelenteni? Hát nem tudod, hogy a Szentfrásban van, hogy 'amit a jobb kezed tesz, azt ne tudja a bal?'" A kislány csípőre tette a kezét és azt mondta: "Ilyen a Szentfrásban nincs!" Pedig hát van... Közülük egyet sem ítélték el... Ha csak a legkisebb szerelmi dologról is szó lett volna, abból nagy cirkuszt csinálnak.

– A cikkben szereplő szerelmes levelekről volt szó a tárgyaláson? Egyáltalán felemlítették ezt a témát?

T. J.: Egy szó sem esett róla.

– Meglepő, hogy lelkészeket együtt hagytak a börtönben, hagyták önöket beszélgetni egymással.

T. J.: ... Imádkozhattunk is együtt.

– Hogyhogy nem félték egymáshoz engedni önöket?

T. J.: Tudták, hogy mi már ott semmit nem tehetünk. Meg aztán mi voltunk a legszorgalmasabbak, legszelídebbek, és hát megbíztak bennünk. Én egyébként ott tanultam meg és aztán elfelejtettem az angol nyelvet... Mindig vittem magammal az angol könyvet és mondtam a szavakat. Egyszer, amikor ácsmunkákat végeztünk, a gendába véstem a szavakat... Egy ilyen leckét megtaláltak nálam, ezért aztán raportra kellett menni. Könnyen védekeztem, mert tőlük kaptam a könyvet... És mondtam, hogy hol, melyik oldalon találják azt a leckét.

– Egy időben lett bebörtönözve Gere, Körmöczy, Vondra, Sándor és Hegyi atyákkal?

T. J.: Nem. Ők később kerültek börtönbe és hamarabb mentek haza.

– Vondra Gyula volt az ön utódja Temerinben, miután önt le tartóztatták?

T. J.: Igen, ő volt az utódom... Elmondjam, hogy hogy kerültem Temerinbe?

– Persze, minden érdekel bennünket.

T. J.: Újvidéken voltam a Svraka apát úrnak a lakásán. Ott volt a Vondra is... A magyar polgári hatóság elhagyta Temerint és ugyanúgy az egyházi is. Apát úr összehívott bennünket, hogy megkérdezze, ki akar kimenni Temerinbe. Ők tudták talán Temerin "bűnét". Én nem tudtam róla semmit. Igaz, azzal a gondolattal is mentem, hogy onnan könnyen el tudok jutni Adára, a szüleimhez. Könnyebben, mint apát úrtól... Október 8-án ment az utolsó vonat Szegedre. A Mirabilis tisztelendő nővérrel együtt mentünk. A temerinieknek megmondták, ha reggel megszólal a harang, abból a nép tudhatja,

hogyan van papja, jöjjenek szentmisére... Hát megszólalt... Zsúfolásig telve volt a templom. Az a nép annyira meg volt rémülve, hogy nem tudta, mit csináljon... Látva ezt, azt mondtam: én innen el nem megyek, ha meg kell halni, akkor meghalok. Gyóntattam hajnali négytől tíz óráig, délután pedig háromtól öt-hat óráig, három napon át... Mindenki el akarta végezni a szentgyónást... Előtte soha nem hallottam azt a szót, hogy "razzia". Egyszer csak berontottak és azt mondták, hogy menjek át a szomszédba. Átmentem a szemben lévő épületbe. (Ma ott van a belügyi hivatal. Nem tudni, hogy akkor is az volt-e.) Mondták: nem ide, hanem a zárdába kell menni. Reverendában mentem át a zárdába, ott pedig a templom körül már föl voltak sorakoztatva a férfiak. Egy iskolaterembe löktek be, az is tele volt férfiakkal. Kérdeztem, hogy miért jöttek? Az egyiknek azt mondták, hozzon ásót, a másiknak meg azt, hogy lapátot, a harmadik fel akarta venni a kabátját, de azt mondták, hogy arra már úgysem lesz szüksége... Bejött egy partizán és hozzám fordult:

- Ugye, pap, mennyit prédikáltál te a kommunizmus ellen?
- Én azt prédikáltam, amit hívői lelkiismeretem és hivatásom parancsol.
- No, majd meglátjuk! – válaszolta...

Általános feloldozást adtam a jelenlevőknek... Jött egy másik partizán: "Pope napolje!" (Kifelé, pap!)... A puskát rámszegezte... No, gondoltam magamban, Jóska neked lőttek... Bevezettek a zárda egyik termébe és ott kihallgattak. Egy kis alacsony zsidó komszár, azt hiszem moholi származású, az adataimat írta volna föl, de nem volt mivel. Én odaadtam a töltőtollamat, de többet nem kaptam vissza... Ezután visszaküldtek a terembe. De megint csak jöttek... Egyiket-másikat elvitték... Dél körül egy partizán, azt hiszem szlovén volt, illedelmesen szólt hozzám: "Gospodine, izvolte napolje." (Uram, szíveskedjen kijönni.)... De én még mindig hős akartam lenni, senkitől sem féltem. Útközben, titokban kérdeztem tőle, hogy mi lesz ezekkel az emberekkel. Azt mondta, nem tudja. Átkísért a plébániára... Délután megtudtam, hogy azokat, akikkel együtt voltam

az iskolateremben, kihajtották a temetőbe, megásatták velük a sírt, összekötözték őket és gépfegyverrel lelővöldözték... Közülük egy kisbőrónak sikerült eloldania a drótot, életben maradt és éjszaka, meztelen hazaszökött. Megmaradt élő szemtanúnak. A többi férfit behajtották Újvidékre. Akkor, este kidobolták, hogy mindazok a férfiak, akik kintmaradtak, reggel négykor jelentkezzenek a községházán... Én voltam az első, de egész éjjel nem aludtam, akkor már elfogott a félelem... M. J. volt a komeszár, az fogadott. Azt mondja: "Tisztelendő úr, menjen szépen haza és teljesítse a kötelességét."... A félelem örömbébe csapott át. Mint egy taknyos gyerek, sírva mentem haza. Az idegeim ki voltak készítve... Aztán, ugye az élet ment tovább... Tovább működtünk: volt szeretetiskolánk, olvasókörünk. Egyik diáklányom érettségizett, kedvence volt az iskola igazgatónőjének, őt bíztam meg a tizenévesek vezetésével. Gausz Tibornak a leányifjúság neveléséről szóló könyvét adtam a kezébe... Időközben ezek a kislányok mind sorba bejöttek a plébániára, nem gyónni, hanem lelki beszélgetésre. Az egy különleges élmény volt a számomra... A kis "békák" azzal jöttek, hogy: "Tudja, atya, eddig úgy haragudtam a fiúkra, most meg valahogy kedvelem őket."... És hát akkor elbeszélgettünk... A nagylányok meg... Temerinben volt egy népi szokás, a bandázás... Összejöttek a kalásznak a jegyében, és azokat is én vezettem... Olyan fogalmazásokat írtak, hogy ha az akkor illetéktelen kezekbe kerül, szegény fejem, azonnal kivégeztek volna. Nekem tulajdonképpen nem lelkesíteni, hanem fékezni kellett... A fiúkkal kirándulni jártunk, tanyákra. A tanárokkal nagyon jól együttműködtünk. Az első szavazáson a szavazólapokat villámgyorsan sokszorosítottuk és a néniknek megmondtuk, hogy kire szavazzanak. Egyetlenegy kommunista sem kapott szavazatot... Nem semmisítették meg, úgy látszik nem gyanakodtak. De utána megindult a rombolás...

– Hányban volt ez?

T. J.: 45-46-ban... A kultúrkört kellett megalakítani... Kek Zsiga református püspök veje volt az egyik mozgatója. Jöttek hozzám a tanítók: atya, mit csináljunk? Menjünk el, alakuljunk meg, de en-

gemet ne válasszatok be... Ott aztán elhangzottak a beszédek, az övéké is, az enyéem is... Azt mondták: nagyon szép, csak túl politikamentes. Hát kultúráról van szó, nem politikáról... És aztán megindult a lavina... Utána jött a Vondra atya, szegény... Ő is kezdetben ballépést csinált. Azt mondta, hogy belép és majd hátulról ő mozgatja. Manó! A hívek látták, hogy belépett... Hát ez kommunista pap!... Kezdetben nagyon nehéz volt neki. Azután meggyőződtek róla, hogy tévedtek. Azért nem féltem Témertől, mert nem ismertem a "bűnét". A többiek tudták és nem mertek kimenni... A temerinek részt vettek azon a bizonyos razzión, ami Csúrogon, Zsablyán történt. Rájuk lett kényszerítve, hogy kocsikkal menjenek oda... Nagy volt ellenük a bosszú.

– Végül Vondra Gyula is a börtönben kötött ki.

T. J.: Ott.

– Ellene is az volt a vád, mint ön ellen?

T. J.: Nem. Őt már kémkedéssel vádolták.

– És érdekes módon kevesebbet kapott...

T. J.: Akkor már más idők jártak.

– Fizikailag bántalmazták önöket?

T. J.: Ott, a börtönben már nem bántottak senkit.

– És előtte?

T. J.: Egyszer a kihallgatáson, a belügyes gépelés közben megkérdezte, hogy a kántor mikor ment el. Mondtam neki, ne haragudjon, de nem tudom. Mikor jött haza? Nem tudom. Majdnem minden kérdésre ezt mondtam, mert nem tudtam választ adni, hiszen nem voltam jelen. A végén megkérdezte: hogy hívnak? Mondtam a nevem. Azt mondja: "Ezt tudod, ezt nem felejtetted el!?"... De már a gépet felemelte, hogy a fejemhez vágja...

– Amikor szabadult, hogyan fogadta vissza az Egyház? Hogyan lehetett a börtönből visszatérni az oltárhoz?

T. J.: Fel sem hívtak magához Szabadkára a püspök úr... Vagy nem is jelentkeztem... Nem tudom már. Adára mentem, ott voltam négy hónapig. Onnan Földvárra kerültem.

– A beszélgetés elején említette, hogy lett volna lehetősége a szökésre, még akkor, amikor önért jöttek...

T. J.: Többször is... Belgrádban, amikor a belügyminisztériumot építettük, az őrnagy könyörgött, hogy meg ne szökjünk, mert neki csinálunk kellemetlenséget. Azt mondta, azért választott bennünket, mert megbízik bennünk.

– Okos dolog volt az első lehetőséget nem kihasználni?

T. J.: Én hős akartam lenni.

– Megéri hősnek lenni?

T. J.: Meg.

– Miért?

T. J.: Mert a Jóistennek más a mércéje... Magam sem tudom, hogy miért nem tettem meg, pedig igazán "jogom" lett volna rá. A szüleim nagyon szegények voltak, az apám kubikos volt, a húgom nyomorék, földünk nem volt...

– Ez mind nem volt bizonyíték arra, hogy egy ilyen környezetből jövő fiatalember nem lehet annyira ádáz ellensége a kommunizmusnak?

T. J.: Látjátok, nem... Egyszer vasárnapi munkaakcióra vitték az embereket. A riporter megkérdezte az egyik kisdíákot, miért nem ment misére? Azt felelte: a tisztelendő bácsi azt mondta, becsukja a templomot és ő is jön ide... Ez mind hazugság volt. Ezt meghallotta egy királyhalmi tanító és "gyönyörű" cikket írt róla, hogy "ilyen papok kellenek, akik lehajolnak a néphez"... Amikor a bűrszágon voltunk, hoztuk mi ezt a cikket... Kinevettek! Mondták, hogy ezt is ők csinálták... Én pedig szégyelltem magam a paptársaim előtt.

– Szabadulása után volt-e kellemetlensége?

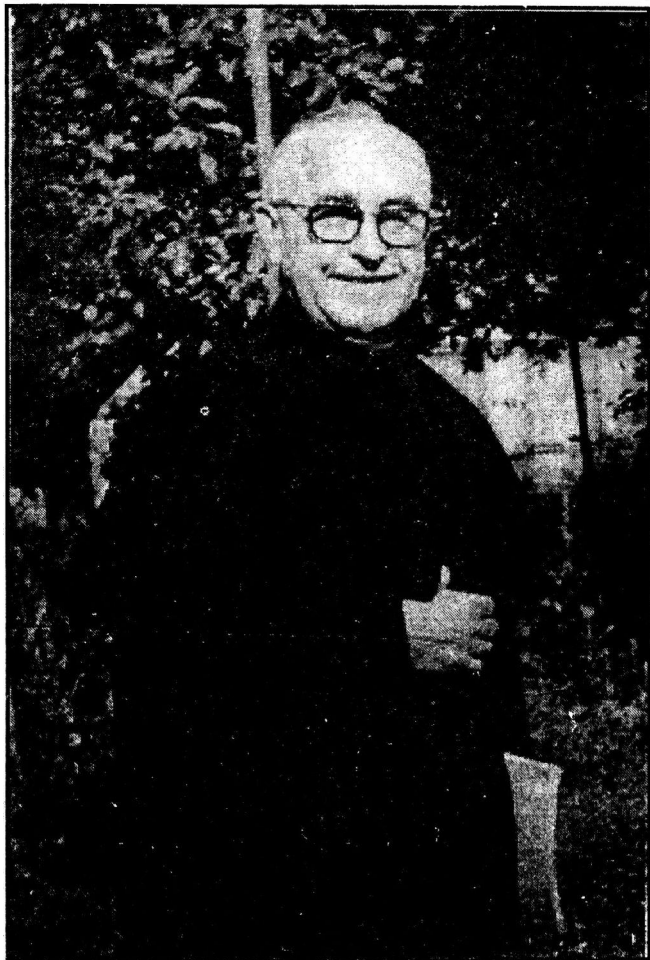
T. J.: Nem. Utána soha nem piszkáltak, nem leskelődtek, nem is figyelmeztettek... Pedig utána is mindig volt ifjúságom... Az állami hatósággal nem volt bajom, inkább az egyházzal... Ott voltam a Telen. A Svraka apát úr nem engedte a hitoktatást, pedig már nem

volt tilos. A Bódi Laci édesapját, aki képviselő volt, megkértem, menjen be és mondja meg az apát úrnak, hogy a Telepen, a református templomban már van hittan... Közben már én is tanítottam a gyerekeket... Egyszer hívat az apát úr: "Jóska, ez így nem mehet tovább, hanem maga is szépen tanítson!"... Hála Istennek!... Aztán, a telepi Szent Erzsébet templom csak filiálé volt, nem plébánia. Fölmentem a püspök úrhoz, mondtam, hogy ez így nem mehet, öt-hatezer hívő van itt... "Hát el tudja tartani?" kérdezte. "El."-válaszoltam. A Vondra atyával mindig mondtuk, hogy milyen jó volna, ha Újvidékre jezsuiták jönnének, mert ők az intelligencia vezetői... Mindig erről álmodoztunk... És mi történt? Jelentkeztek a jezsuiták és az én templomomat szemelték ki... Persze, hogy beleegyeztem. Nekem akkor a püspök úr fölknálta Földvárt, vagy Ludast. Földvára kerültem. Nagy területem volt. Hozzám tartozott Nádaly, Csúrog, Zsablya... hetvenkét kilométeres körzet. Abban az időben nekem csak kerékpárom volt, később vettünk motorkerékpárt, de nagyon rosszak voltak az utak. A püspök úrnak említettem, hogy szívesen vállalnék nagyobb helyet is, csak egy helyen legyen... Egyszer csak jön a Miki atya (Ágoston Miklós): "Jóska, a püspök úr bajban van, Kishegyest nem akarja senki vállalni. Vállald el te!"... Én csak azt írtam: "Püspök atya, hallom bajban van. Én elvállalom Kishegyest, bár nem érzem magamat Imre atya (Lerch - magyarosítva Tarján Imre) méltó utódjának."... Így kerültem Kishegyesre, ahol huszonegy évig szolgáltam. Ott értem meg az ötvenéves papi jubileumomat, akkor kaptam a címet, meg a cafrang ruhát...

- És most?

T. J.: Hát, nyugdíjas vagyok... Miért vagyok itt?... Miért nem vagyok a nyugdíjas otthonban, ott, ahol teljes ellátás van?... Itt meg se fizetés, se nyugdíj, semmi... Miki atya azt mondta: "Jóska, ne!... Ha kinézel az ablakon, nem látsz senkit, semmit... Ha egy vadgalamb rászáll a szomszéd tetőre, azt se látod..." Nagyon rossz helyen van, se udvar, se kert, semmi. Van kényelem: szoba, ágy,

koszt... De... Ha Tóthfalun felépül az otthon, akkor igen, oda megyek majd...

Tóth József

EZT ÍRTA AZ ÚJSÁG:
**A NÉP ÉS ÁLLAMELLENES TÓTH JÓZSEF
LELKÉSZT**

félrevezetett ifjak, elcsábított leányok és szüleik átkai mellett

**A NÉPBÍRÓSÁG IGAZSÁGOS ÍTÉLETE
SÚJTJA**

A napokban a noviszádi kerületi bíróság egy népellenes szervezet tagjai ügyében hozott ítéletet.

A legsúlyosabb vád Tóth József, katolikus papot, a szervezet értelmi szerzőjét terhelte. A megszállás idején Kupuszinán, Doroszlón és Zsedniken, a felszabadulás után Temerinben, Noviszádon és Bácsstopolyán végzett – mint a tárgyaláson kiderült – alattomos, kétszínű, romboló munkát.

Tóth atya szervezése és irányítása alatt Bódi László, Csernák László, Papp Ferenc és Klibán István "Katolikus Ifjúság" elnevezés alatt államfelforgató bűncselekmények végrehajtására szervezkedtek. Különösen a serdülő leányok és ifjak félrevezetésére törekedett, akiket fondorlatos módon behálózva törvényellenes alakulatba szervezett be. Így kerftette hatalmába a topolyai Závodscki Margitot s másokat. Egész levéltár tanúskodik szerelmi kapcsolatokról Icuval, Mancikával és más noviszádi leányokkal.

A szervezetnek az ötödik hadoszlop szerepét kellett volna betöltenie, s mint ilyen kapcsolatot kívánt létesíteni a határontúli csavargó fasiszta maradványokkal, csetnikekkel és a németországi angolszász megszállási övezettel. A "Katolikus Ifjúságnak" nevezett szervezetnek fegyverre, robbanóanyagra és leadóállomásra volt szüksége. Tóth atya megbízásából a szervezet fiatal tagjai pisztolyokat és rádió-alkatrészeket szereztek be.

Államellenes céljainak elérésére az álszent atya a gyóntatószék és ol-tár tekintélyét is igénybe vette. Egy gyóntatás alkalmával Bódi Lászlónak a gyóntatószékben azt mondta, hogy a kiengesztelő imákon felül imádkozzon még, hogy a mai uralom és államrendszer eltűnjön. Az egyház és a gyóntatószék szabadságát tehát államellenes célokra használta fel.

A hiszékeny fiatalokat, leányokat és fiúkat gyónási szentkép átadása és hittanóra leple alatt magához édesgette, lakására csábította, tisztességtelen szerelmi s nem kevésbé tisztességtelen "politikai" ajánlatokat tett s utasításokat adott nekik. Így vált a paplak találkahellyé és egy népellenes szervezet központjává. Még a ministráns gyerekeket is beszervezte és felhasználta küldöncnek.

Bódi László a tárgyaláson kijelentette, hogy soha nem vett részt s nem is volt tudomása népellenes szervezetről, amíg meg nem ismerkedett Tóth lelkésszel. A siránkozó szülők jogjai átkozzák az álszent papot, aki gyermekeiket behálózta s nehéz következményekkel járó bajt szerzett nekik. A szülők átka Tóth atya lelkén szárad. A paplakbeli összejövetelek, az udvarlás, a randevuk, mind csak a népellenes munkába csábító eszközök voltak. Csernák Topolyára jár udvarolni, de Tóth atya utasítására fegyvert is visz magával.

Minden jóérzésű ember felháborodik ha hallja a címet és a tartalmat. A cím "Katolikus Ifjúság", a tartalom: revolver, leadókészülék, sokszorosító, robbanóanyag, államellenese bűncselekmény. Mindenki világosan láthatja, hogy egy lelketlen pap mire képes felhasználni a "katolikus" szót és milyen romboló munkát tud végezni az ifjúság között. Ezért mindenki előtt világos az is, hogy az ítélet nem a címet, hanem a tartalmat sújtja. A hétesztendei kényszermunka nem az egyház, nem a papság, nem a katolikusok s nem a magyarság feletti ítélet, hanem egy lelkiismeretlen, alattomos és kártékony kalandor felett, aki mint állampolgár megszegte a törvényt, aki mint pap szégyent hozott magára az egyházra is s aki mint ember kizárta magát a becsületes társadalomból. Az ilyen alakoktól meg kell szabadítani nem csak a népet, hanem az egyházat is.

Ez a nem-magyar és nem-pap kalandor oda süllyedt, hogy Klibán István által kapcsolatot létesített és összeköttetést tartott fenn Vidics Lázár csetnikvezetővel. Ez az elvetemült lelkész a fekete ördöggel is cimborált és szövetséget kötött, pedig bizonyosan tudta, hogy itt a magyarnak irmagja sem maradt volna, ha valamilyen szerencsétlenség folytán a csetnikek kerültek volna hatalomra. Tóth atya tehát a magyar nép ellensége.

Erkölcsei élete megbotránkoztató. A jóhiszemű ember azt hiszi, hogy ájtatos pap, a földi élvezetekről lemondó, ártatlan, liliomlelkű emberke. Tóth atya esze azonban nem imádságon és üdvözülésen járt, hanem menyecskéken és lányokon. Nem liliomlelkű, hanem – liliomtipró. A bírói kérdésre azt válaszolja, hogy szerelmi viszonyaiért, gyermekcsábításáért csak Isten előtt felelős. Táviratok, fényképek, ölelés, csókok jönnek Tóth lelkiatya, a lelkiklinika ezermesterének címére. A periratok között eredetiben elfekvő szerelmes levelekből idézünk egy-két szót. Icu nevű szerelmese a következőt írja Tóth atyának levelében: – "Két hónapja, hogy utoljára láttuk egymást. Kibírtam, de nagyon nagy szenvedés árán. De Tisztelendő úrért még a szenvedés is jó, ugye elhiszi Édes?" – A lelkesedő Icu levelében egyidőben Mancika is jelentkezik levelével. Ennek a hangja azonban már szemrehányó. A reverendás gavallér úgylátszik elhanyagolta Mancikát. – "Édes, ha úgy szeretne mint ahogy mindig mondta és mutatta, akkor egész biztos válaszolt volna levelemre. Úgylátszik nem létezem már számára, talán már más állt a helyembe? Gondoljon arra Édes, hogy mit mondott nekem: vagy én vagy senki." –

Így hálózta be, így csábította el és szervezte be népellenes, államellenes tevékenységre hiszékeny áldozatait, jóhiszemű magyar szülők gyermekeit Tóth József lelkész.

Kell-e itt hangsúlyozni, hogy a noviszádi ítélet nem az egyház és a papság ellen irányul? Egy társadalomra kártékony orvielekésről van szó, aki a tapasztalatlanságot, a hiszékenységet, a reverenda és

az egyház tekintélyét államellenes, népellenes bűntettek elkövetésére használta ki. Ezért felette az elcsábított szerelmesek, félrevezetett fiúk és szülei átkai mellett a dolgozó magyar nép is kimondta ítéletét.

Dr. Gyetvai Károly
(MAGYAR SZÓ 1948. II. 9.)

A nép- és államellenes Tóth József lelkész

félrevezetett ifjak, elcsábított leányok
és szülei átkai mellett

a népbíróság igazságos ítélete sújtja

A napokban a noviszádi kerületi bíróság egy népellenes szervezet tagjai ügyében hozott ítéletet.

A legsúlyosabb vád Tóth József, katolikus papot, a szervezet értelmi szerzőjét, terhelte. A megszállás idején Kupuszinán, Doroszlón és Zsedniken, a felszabadulás után Temerinben, Noviszádon és Bácsstopolyán végzett — mint a tárgyaláson kiderült — alattomos, kótszinú, romboló munkát.

Tóth atya szervezése és irányítása alatt Bódi László, Csernák László, Papp Ferenc és Klibán István »Katolikus Ifjuság« elnevezés alatt államfelforgató bűncselekmények végrehajtására szervekedtek. Különösen a serdülő ifjak és leányok félrevezetésére törekedtek, akiket fonalatos módon behálózva törvényellenes alakulatba szerveztek be. Így kerítette hálójába a topolyai Závodszi Margitot s másokat. Egész levéltár tanuskodik szerelmi kapcsolatokról lcuval, Mancikával és más noviszádi leányokkal.

A szervezetnek az ötödik hadoszlop szerepét kellett volna betöltenie

pap mire képes felhasználni a »katolikus« szót és milyen romboló munkát tud végezni az ifjuság között. Ezért mindenki előtt világos az is, hogy az ítélet nem a címét, hanem a tartalmat sújtja. A hűbésztendei kényszermunka nem az egyház, nem a papság, nem a katolikusok s nem a magyarság feletti ítélet, hanem egy lelkiismeretlen, alattomos és kártékony kalandor felett, aki mint állampolgár megszegte a törvényt, aki mint pap szégyent hozott magára az egyházra is s aki mint ember kizárta magát a becsületes társadalomból. Az ilyen alakoktól meg kell szabadítani nemcsak a népet, hanem az egyházat is.

Ez a nem-magyar és nem-pap-kalandor oda süllyedt, hogy Klibán István által kapcsolatot létesített és összekötést tartott fenn Vidics Lázár csetmákvetővel. Ez az elvetemült lelkész a fekete ördöggel is cimborált és szövetséget kötött, pedig bizonyosan tudta, hogy itt a magyarnak irmagja sem maradt volna, ha valamilyen szerencsétlenség folytán a